

אישור תוכנית לאומית "לוחמים לחקלאות" לעידוד כניסתם של חיילים משוחררים ומשרתי מילואים לעבודה בחקלאות לטובת הבטחת ביטחון המזון הלאומי

הצעה להחלטה

מ ח ל י ט י ם,

בהמשך להחלטת הממשלה מס' 2343 מיום 4 בנובמבר 2024, שעניינה "הגדלה בשליש (33%) של התוצרת החקלאית הצמחית המיוצרת בישראל עבור תושבי ישראל עד לשנת 2035 כחלק מביטחון המזון הלאומי" ובהמשך לעבודת הצוות הבין-משרדי לאשר את התוכנית הלאומית לעידוד כניסתם של חיילים משוחררים כהגדרתם בחוק קליטת חיילים משוחררים, תשנ"ד-1994 (להלן – "חיילים משוחררים") ומשרתי מילואים פעילים כהגדרתם בחוק שירות המילואים, התשס"ח-2008, והחלטות הממשלה אשר התקבלו בעניין (להלן – "משרתי מילואים"), לעבודה בחקלאות, במטרה לקדם דור חדש בחקלאות, להצטרף את גיל חקלאי ישראל ולהגדיל את מספר החקלאים הפעילים לטווח הארוך, לטובת הבטחת ביטחון המזון הלאומי ומתוך הכרה כי פיתוח דור חדש של חקלאים הוא משימה לאומית חיונית לחיזוק החוסן, ההתיישבות והייצור החקלאי בישראל –

1. להטיל על רשות מקרקעי ישראל בשיתוף עם משרד החקלאות וביטחון המזון, לקדם הצעת החלטה של מועצת מקרקעי ישראל להקצאת קרקע חקלאית לטווח הארוך במסלול עיבוד יעיל לחקלאים חדשים, שבמסגרתה תישקל האפשרות למתן עדיפות לחקלאים חדשים שהם משרתי מילואים, באופן מידתי, בהתאם לאמות מידה שייקבעו ובכפוף להכשרה תומכת רלוונטית.
2. לרשום את הודעת הרשות הממשלתית למים ולביוב, כי בכפוף לאיתור הקרקעות להקצאה בידי משרד החקלאות וביטחון המזון והעברת המיפוי המתאים לרשות, תבחן הרשות קידום תשתית לחיבור מים לשטחים שיוקצו לפי החלטה זו, בכפוף ליכולת האספקה וסדרי העדיפות לפיתוח תשתיות המים השונות וסכומים שיוקצו במסגרת התוכנית התקציבית לפי סעיף 6 להחלטה זו.
3. להטיל על משרד החקלאות וביטחון המזון, ורשות מקרקעי ישראל בהסכמת הממונה על התקציבים במשרד האוצר, לאתר קרקעות ביעוד חקלאי, במרחבי צפון ודרום ברמ"י בלבד, לטובת הכשרתן המידית לטובת חקלאות בהיקף של כ-50,000 דונם במהלך השנים 2027 – 2032 וזאת רק באזורים בהם לא מקודמות תוכניות לפיתוח ואין צפי לקידום כזה.
4. להטיל על משרד הביטחון, רשות מקרקעי ישראל ומשרד החקלאות וביטחון המזון לאתר קרקעות ביעוד חקלאי המוכרזות כשטח צבאי סגור לפי תקנות ההגנה לשעת חירום ובכלל זה שטחים החשודים במיקוש, אשר ניתן לקדם בהם הכשרה חקלאית והכל בכפוף לצרכי צה"ל ובאישור משרד הביטחון.
5. להטיל על משרד החקלאות וביטחון המזון בתיאום עם משרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי, עם משרד העבודה והאגף לחיילים משוחררים במשרד הביטחון, לקדם תוכנית מפורטת לגיוס, ליווי, הכשרה והשמה של חקלאים חדשים ועובדים ישראלים בחקלאות, לצורך יישום החלטה זו. יובהר כי יישום התוכנית והמקור התקציבי למימונה כפופים לאישור הממשלה.

6. להקים צוות בין משרדי ייעודי לגיבוש תכנית ל- 5 שנים ליישום החלטה זו. בראש הצוות יעמוד מנכ"ל משרד החקלאות וביטחון המזון או נציגו. חברי הצוות האמור יהיו: מנכ"ל משרד הביטחון או נציגו, הממונה על התקציבים במשרד האוצר או נציגו, מנכ"ל משרד השיכון והבינוי או נציגו, מנכ"ל משרד ההתיישבות והמשימות הלאומיות או נציגו, מנכ"ל משרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי או נציגו, מנהל רשות מקרקעי ישראל או נציגו, מנהל הרשות הממשלתית למים ולביוב או נציגו, מנכ"ל משרד העבודה או נציגו. לדיונים יוזמנו, לפי הצורך, גם מנכ"ל קרן קימת לישראל או נציגו ונציג השלטון המקומי אשר ימונה על ידי הגוף המייצג את מרבית המועצות האזוריות בישראל. התכנית, לרבות מקורותיה התקציביים, תוגש לאישור הממשלה בתיאום עם משרד האוצר, תוך 60 ימים.

דבר' הסבר

לנוכח החשיבות שרואה הממשלה בביטחון המזון הלאומי, ובתוך כך בהגדלת הייצור החקלאי בשליש בעשור הקרוב, במסגרת החלטת ממשלה מס' 2343 לעניין הגדלה בשליש (33%) של התוצרת החקלאית הצמחית המיוצרת בישראל עבור תושבי ישראל עד לשנת 2035 כחלק מביטחון המזון הלאומי, ובחיוניותו של דור חדש בחקלאות הישראלית, שר החקלאות וביטחון המזון הקים צוות בראשות מנהל שירות ההדרכה והמקצוע ובו השתתפו נציגי משרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי, משרד הבינוי והשיכון, רשות מקרקעי ישראל, משרד הביטחון, משרד האוצר וקק"ל, אשר גיבש תוכנית לעידוד כניסתם של חיילים משוחררים ומשרתי מילואים לעבודה בחקלאות, לצורך גיבוש תכנית לאומית לעידוד כניסת חיילים משוחררים ומשרתי מילואים פעילים בעלת שני עמודי תווך עיקריים:

1. הכשרה, הנגשת והקצאת קרקעות חקלאיות בחוזים לטווח הארוך לקיום חקלאות אינטנסיבית מחוץ ליישובים החקלאיים המתוכננים.

2. ליווי וטיפול ההכשרה המקצועית תוך פיתוח מסלולי השמה משוכללים למעוניינים להשתלב בתחום.

3. הקמת צוות בין משרדי להכנת תכנית תקצוב שתכלול תקציבי הכשרה, תמיכות בהקמת המשקים החקלאיים ולווי מקצועי שלהם למען הצלחתם ושגשוגם.

תכנית זו נועדה לבניית הון אנושי ארוך טווח בענפי החקלאות בישראל, תוך הרחבת יכולות הייצור המקומי וקידום חקלאות חדשנית, עתירת ידע ובעלת פריון גבוה, כל זאת בהתאם להמלצות הצוות הבין-משרדי – שפעל לגיבוש תכנית למתן מענה לאתגרים שפורטו כחלק ממענה כולל של הגדלת הייצור החקלאי בשליש וקידום דור חדש בחקלאות.

ביטחון המזון של מדינת ישראל הוא נדבך יסודי בביטחונה הלאומי. החקלאות הישראלית ניצבת כיום בפני אתגרים משמעותיים, דור המייסדים הולך ומתבגר, מספר החקלאים פוחת, המחסור בכוח אדם מעמיק, והצורך להבטיח את ביטחון המזון הלאומי לאזרחי מדינת ישראל ברור מתמיד. מלחמת "התקומה" חידדה עוד יותר את ההבנה כי החקלאות אינה רק ענף כלכלי, אלא נכס אסטרטגי, משימה לאומית ובסיס לחוסנה של מדינת ישראל.

התוכנית הלאומית "לוחמים לחקלאות" מבקשת להפוך את אתגר דור החקלאים החדש להזדמנות לאומית. מדובר במהלך אשר נועד להבטיח את עתידה של החקלאות הישראלית ואת המשך הייצור החקלאי לדורות הבאים. במסגרת התוכנית, מוצע לעודד חיילים משוחררים ומשרתי מילואים, אשר עמדו בחזית ההגנה על המדינה בשעותיה הקשות, להשתלב בענף החקלאות ולהפוך לדור הבא של מובילי החקלאות בישראל.

במסגרת התוכנית יאותרו משאבי קרקע חדשים, יינתנו כלים להנגשת תחום החקלאות לקהל היעד, יפותחו מסלולי הכשרה וליווי מקצועי, וזאת במטרה להגדיל את היקף העוסקים בענף ולתרום לחיזוק ההתיישבות וביטחון המזון הלאומי.

משרתי המילואים והלוחמים נשאו, וממשיכים לשאת, בנטל כבד למען ביטחון המדינה. מדינת ישראל רואה חשיבות ביצירת הזדמנויות שיאפשרו להם להשתלב בתחומי עשייה בעלי חשיבות לאומית, ובהם החקלאות. שילובם בענף יחזק את החוסן הלאומי, יתרום לפיתוח הפריפריה וההתיישבות, ויסייע בבניית דור העתיד של החקלאות הישראלית.

לאור לקחי מלחמת התקומה, עד כה, סוגיית ביטחון המזון הופכת לקריטית יותר ויותר על רקע המגמות הנוכחיות בישראל ובעולם: ירידה ביבולים, בין היתר בהשפעת שינוי האקלים העולמי, וזאת לצד עלייה במחירי הסחורות והמזון. בתוך כך, אחד האתגרים המרכזיים של החקלאות הישראלית הוא מספרם הקטן והולך של החקלאים, והמחסור בדור חקלאי חדש. בשלושת העשורים האחרונים פחת מספר החקלאים בישראל באופן דרסטי, וכיום הוא הנמוך ביותר מבין מדינות ה-OECD.

כמו-כן, הגיל הממוצע של החקלאים הישראלים נוסק ל-65, לפי נתוני הלמ"ס משנת 2017, רבים מהם על סף פרישה, ללא דור ממשיך, אשר ממעט להיכנס לתחום בשל האתגרים הרבים העומדים בפני העוסקים בו. כל זאת פוגע באיתנותו של ביטחון המזון הלאומי, תוך פגיעה בפריון החקלאי וכושר הייצור החקלאי העתידי.

מספר החקלאים החדשים, הממשיכים משקים קיימים או מקימים משקים חדשים, הוא קטן ואינו עונה על התחלופה הנדרשת לשמירה על מספר העוסקים בענף לטובת איתנותו של ביטחון המזון. כל זאת על אף שב - 70 השנים האחרונות חלו בחקלאות הישראלית, כמו גם בזו העולמית, התייעלות מרשימה וצמיחה חדה בתפוקה ליחידת שטח. המשמעות של הישג זה היא, בין השאר, שנדרשים פחות ופחות חקלאים, ובפרט פחות פועלים חקלאיים לא מיומנים, לצורך ייצור אותה כמות של מזון. עם זאת, ישנו רף מינימלי של מספר חקלאים פעילים, אשר מתחתיו לא ניתן לקיים ענף חקלאות איתן ומשגשג.

הכנסת דור חדש לחקלאות היא אתגר אסטרטגי, וזאת בפרט לאור גילם המבוגר של החקלאים בישראל. כמו-כן, יודגש כי נדרשים בין 500-600 חקלאים חדשים מידי שנה בעוד שכיום מצטרפים כ-100 חקלאים חדשים מדי שנה. מחקרים מצביעים שכבר כיום נפגעות תשתיות ייצור המזון ארוכות הטווח של מדינת ישראל, בשל הקושי בהטמעת טכנולוגיות חדשניות, אשר יבטיחו את המשך פעילותם המיטבית של משקים חקלאיים לטווח הארוך.

במלחמת התקומה נחשפה חיוניותה של החקלאות הישראלית כעוגן משמעותי בביטחון המזון הישראלי. החברה אזרחית כולה התגייסה לסייע לחקלאים במצוקתם ובשעתם הקשה ונרתמה למשימות הנדרשות לקיום המשקים החקלאיים לצורך אספקה סדירה של תוצרת חקלאית טריה. התכנית מעניקה העדפה לחיילים משוחררים ומשרתי מילואים מתוך הכרה בחשיבות מערך המילואים ורצון להיטיב עם משרתי המילואים והלוחמים בצבא ההגנה לישראל וככאלה, יהוו פוטנציאל לדור חדש של חקלאים שיהיה מיומן, מקצועי ויתמרץ כניסה של חקלאים חדשים בהיקף ורמת מיומנות טובה, כאחת מהתשתיות לחיזוק ענף החקלאות, לטובת ביטחון המזון וההתיישבות החקלאית על תועלותיה הישירות והעקיפות.

הצוות המליץ למנכ"ל משרד החקלאות וביטחון המזון לפעול לאיתור והקצאת קרקעות חקלאיות חדשות שיהוו נדבך מרכזי בביטחון המזון הלאומי של מדינת ישראל. בהתאם, הצוות המליץ להפעיל ולגבש תכניות

לפיתוח תשתיות מים והשקעות הון לחקלאים החדשים וכן על חשיפה לחקלאות מתקדמת ולליווי הדרכתי צמוד בשנים הראשונות.

תכנית משרד החקלאות וביטחון המזון ליצירת דור חדש של חקלאים, נועדה לתת מענה כולל לאתגרים אלה, באמצעות איתור קרקעות שאינן מיועדות לפיתוח, הכשרתם והנגשתם לתשתיות מים והקצאתם לחקלאים חדשים תוך מתן עדיפות למשרתי מילואים. לכך תיוסוף הכשרה מקצועית, מעורבות והכנה מעשית בשטח וליווי הדרכתי צמוד. תכנית זו כוללת גיוס של צעירים מתוך ישובי האזור ומחוצה להם והקמת מוקדים חקלאיים חדשים, שמחברים את הדור הצעיר למשקים המקומיים ולמערך ההכשרות הקיים, במטרה ליצור דור חדש של מובילים חקלאיים שיחזקו את יכולת הייצור החקלאי של ישראל ואת החוסן הכלכלי של הפריפריה.

סעיף 1

מוצע להטיל על רשות מקרקעי ישראל בשיתוף עם משרד החקלאות וביטחון המזון, לקדם החלטת מועצת מקרקעי ישראל להקצאת קרקע חקלאית לטווח הארוך במסלול עיבוד יעיל לחקלאים חדשים, שבמסגרתה תישקל האפשרות למתן עדיפות לחקלאים חדשים שהם משרתי מילואים, בהתאם לאמות מידה שייקבעו ובכפוף להכשרה תומכת רלוונטית.

מסלול עיבוד יעיל, הנו מסלול אשר מאפשר הקצאת קרקע חקלאית למשך תקופה של עד 21 שנים (שלוש תקופות של עד שבע שנים, כל אחת). הקצאת קרקע לפרק זמן ממושך של 21 שנים, מאפשרת למקבל הקרקע להשקיע בהקמת תשתיות מתאימות ורכישת ציוד, על מנת לבצע חקלאות מיטבית ומתקדמת. כיום, הקצאת קרקע במסלול עיבוד יעיל, נעשית, באופן אקראי, במענה לפניות של חקלאים המבקשים קרקע למטרות חקלאיות. בהתאם למוצע, משרד החקלאות ורשות מקרקעי ישראל יפעלו לקידום החלטת מועצת מקרקעי ישראל להקצאת קרקע חקלאיות במסלול עיבוד יעיל לחקלאים חדשים בהתאם לקריטריונים שוויוניים שייקבעו. במסגרת זו, תיבחן האפשרות למתן עדיפות באופן מידתי לחקלאים חדשים שהם משרתי מילואים.

סעיף 2

תירשם הודעת הרשות הממשלתית למים ולביוב, כי בכפוף לאיתור הקרקעות להקצאה בידי משרד החקלאות וביטחון המזון והעברת המיפוי המתאים לרשות, תבחן הרשות קידום תשתית לחיבור מים לשטחים שיוקצו לפי החלטה זו, בכפוף ליכולת האספקה וסדרי העדיפות לפיתוח תשתיות המים השונות וסכומים שיוקצו במסגרת התוכנית התקציבית לפי סעיף 6 להחלטה זו".

סעיף 3

מוצע להטיל על משרד החקלאות וביטחון המזון, ועל רשות מקרקעי ישראל ובהסכמת הממונה על התקציבים במשרד האוצר, לאתר קרקעות בייעוד חקלאי, במרחבי צפון ודרום ברמ"י בלבד, לטובת הכשרתן המידית לטובת חקלאות בהיקף של כ-50,000 דונם במהלך השנים 2027 - 2032 וזאת רק

באזורים בהם לא מקודמות תוכניות לפיתוח ואין צפי לקידום כזה. כאמור לעיל הקרקעות שיוכשרו, ישווקו לחקלאים חדשים במסלול של עיבוד יעיל.

סעיף 4

מוצע להטיל על משרד הביטחון, רשות מקרקעי ישראל ומשרד החקלאות לאתר קרקעות ביעוד חקלאי המוכרזות כשטח צבאי סגור לפי תקנות ההגנה לשעת חירום ובכלל זאת שטחים ממוקשים, אשר ניתן לקדם בהם הכשרה חקלאית והכל בכפוף לצרכי צה"ל ובאישור משרד הביטחון. יובהר כי מדובר בפעולות איתור קרקעות, כשככל ויימצא פוטנציאל, פינוי המיקוש יוכל להתבצע בכפוף להוראות חוק לפינוי שדות מוקשים, תשע"א-2011, ובכפוף לאישור הגורמים הנצרכים לעניין.

סעיף 5

מוצע להטיל על שר החקלאות וביטחון המזון בתיאום עם שר הנגב, הגליל והחוסן הלאומי, עם שר העבודה והאגף לחיילים משוחררים במשרד הביטחון לקדם תוכנית מפורטת לגיוס, הכשרה והשמה של חקלאים חדשים ועובדים ישראלים בחקלאות, לצורך יישום החלטה זו.

חקלאים חדשים יקבלו ליווי עסקי וכלכלי, סיוע במגורים, הכשרה מקצועית תוך כדי עבודה והטמעת חדשנות לשיפור הפריור והניהול של המשקים. התמיכה כוללת פיתוח עסקי, חיבור ליזמים ולמיזמי חדשנות אזוריים ולמנטורינג, במטרה להגדיל את מספר המועסקים החדשים ולבסס את האיתנות החברתית והכלכלית של האזור לאורך זמן. הדגש הוא על שילוב בין ידע מקצועי, ניהול משקי חקלאות וחדשנות טכנולוגית, כך שהחקלאים הצעירים והוותיקים יוכלו להגדיל תפוקה, לשפר תהליכים ולפתח מיזמים חקלאיים עצמאיים ומקיימים.

הסעיף שם גם דגש על יצירת מנהיגות חקלאית באמצעות הקמת מערך חקלאי אזורי שירכז תמיכה, הכשרה, חדשנות ופיתוח עסקי, ויפעל באמצעות אשכולות ואקו-סיסטם מקומי בשיתוף הרשויות. במסגרת זו מוקמות קבוצות מנהיגות צעירה ופורומים מקצועיים, שמכשירים דור מנהיגים חדש בענף החקלאות, מובילים חדשנות ומציעים פתרונות טכנולוגיים חדשניים, ומשרתים כזרוע מקצועית לפיתוח תוכניות אסטרטגיות רב-שנתיות.

מכלול הפעולות נועד לסייע בעמידה ביעדי הממשלה להגדלת התוצרת החקלאית בשליש בתוך עשור, לחזק את ביטחון המזון של ישראל, להבטיח דור המשך מקצועי ומנהיגות מקומית חזקה, ולבסס קהילות כפריות חזקות וחדשניות המסוגלות להתמודד עם אתגרי העתיד.

סעיף 6

מוצע להקים צוות בין משרדי ייעודי לגיבוש תכנית תקציבית ליישום החלטה זו. בראש הצוות יעמוד מנכ"ל משרד החקלאות וביטחון המזון או נציגו. חברי הצוות האמור יהיו: מנכ"ל משרד הביטחון או נציגו, הממונה על התקציבים במשרד האוצר או נציגו, מנכ"ל משרד השיכון והבינוי או נציגו, מנכ"ל משרד ההתיישבות והמשימות הלאומיות או נציגו, מנכ"ל משרד הנגב, הגליל והחוסן הלאומי או נציגו, מנהל רשות מקרקעי ישראל או נציגו, מנהל הרשות הממשלתית למים ולביוב או נציגו, מנכ"ל משרד העבודה או נציגו. לדיונים יוזמנו גם מנכ"ל קרן קימת לישראל או נציגו ונציג השלטון המקומי אשר ימונה על ידי הגוף המייצג את מרבית המועצות האזוריות בישראל. התכנית תוגש לאישור הממשלה, תוך 60 ימים. התכנית תוגש לממשלה, תוך 60 ימים.

נתונים כלכליים וההשפעה על משק המדינה

כמפורט בהחלטה.

תקציב

לא רלוונטי

השפעת ההצעה על מצבת כח האדם

לא רלוונטי

עמדת שרים שההצעה נוגעת לתחום סמכותם

שר האוצר – תומך

שר הבינוי והשיכון – תומך

שר הביטחון – תומך

שר הנגב, הגליל והחוסן הלאומי – תומך

שרת ההתיישבות והמשימות הלאומיות – תומכת

שר האנרגיה והתשתיות – תומך

שר העבודה – תומך

עמדת היועץ המשפטי של המשרד יוזם ההצעה

יוגש בנפרד

סיווגים

סיווג ראשי – 01 ביצועי

תחום פעולה עיקרי – 02 חברה וכלכלה

מוגש על ידי שר החקלאות וביטחון המזון

«תאריך_הגשה_עברי»
«תאריך_הגשה»